

N:o 22.

Ank. till Riksd. kansli den 18 april 1893, kl. 4 e. m.

*Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i
anledning af väckt motion om åtgärder till motverkande
af osedlighet.*

Uti en inom Första Kammaran väckt motion, n:o 15, har herr
H. Tamm hemställt,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Konungen anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och derefter taga i öfvervägande, huru vida icke dels från statens sida särskilda åtgärder skulle kunna vidtagas för att kraftigare än nu sker hindra det under olika former offentliga framträdandet af lockelser till osedlighet, dels ock den allmänna sedliga uppfattningen inom samhället skulle kunna höjas genom ändring af och tillägg till gällande lagar och förordningar, som afse förekommande af osedlighet».

Första Kammarens andra tillfälliga utskott, till hvars behandling ifrågasvarande motion hänvisats, har härom yttrat:

»Såsom skäl för denna hemställan hänvisar motionären till flerehanda betänkliga företeelser inom samhällslifvet, sådant detsamma i olika riktningar utvecklats sig, och hvilka synas honom otvetydigt angifva en stegrad förslappning af den moraliska känslan inom alla samhällsklasser. Sjelfva språket vitsordade detta; hvad förr kallades förbrytelser betecknades nu med orden »regelbundenheter» eller »oegentligheter»; ondt finge ej mer kallas ondt,

Bih. till Riksd. Prot. 1893. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 19 Häft. (N:o 22).

synd icke synd, och vanan vid ständigt förekommande afvikelser verkade i fråga om dem bland äfven de bästa samhällselementen en ligkiltighet, deruti största faran föreläge. Ty i en sjunkande sedlighet vore det dock, som orsakerna måste sökas till en mängd af de brott, hvilka uppröra samhället, likasom ock till en stor del af det armod, det förfall, som för samhället utgör en så tryckande börda. Det måste därför vara af tvingande nödvändighet, att samhället med ökad energi inskrede emot hvarje sådan verksamhet, som visade sig gå ut på sedlighetens undergräfvande, vare sig den valde litteraturen, scenen, varietén, det vanliga kafélifvet, de obscena bilderna, prostitutionen eller bordellnäringen såsom medel för sina farliga sträfvanden.

Visserligen hyste motionären den öfvertygelsen, att verklig bot mot detta onda endast kunde vinnas på moralisk väg, derigenom att den sedliga opinionen reste sig och kraftigt sökte motarbeta detsamma, såsom redan skett i Tyskland, Frankrike, Belgien, Schweiz, Ryssland, Danmark, Finland och Norge, i hvilket sistnämnda land stortinget beviljat anslag för bearbetning af sagda opinion. Men om än morallagen och den borgerliga lagen ej kunde så helt sammanfalla, att etiska förbrytelser alltid borde underkastas borgerliga straff, likasom heller icke de grymma och omenskliga straff, som under förflutna tider af lagstiftaren, mannen, rättats förnämligast mot qvinnan, visat sig synnerligen verkamma för sjelfva osedlighetens hämmande; så funne motionären dock visst, att lagen kunde sättas upp såsom värn mot eggelsen till osedlighet, och att den, såsom af nykterhetskampens historia framginge, kunde vara af största betydelse för utvecklingen af en moralisk opinion. Icke i något fall finge den vara sådan, att den genom upprätthållandet af en orätt uppfattning rent af motverkade det moraliskt rätta. Ett sådant förhållande funne dock motionären ega rum med hänsyn till vissa af honom anmärkta punkter uti strafflagens 18 kap., deruti vår sedlighetslagstiftning hufvudsakligen förekommer; och då han funne denna behöfva närmare förtydliganden och tillägg för att lämpa sig efter nutidens rättsuppfattning samt täcka förbrytelserna i den form, de nu antagit, ansåge han densamma likasom andra i sammanhang dermed stående lagar och förordningar böra undergå omarbetning, derom han således tilläte sig framställa ofvan anförda förslag.

Till bestyrkande af vissa i motionen förekommande påståenden har motionären till utskottet öfverlemnadt en del bevisningsmaterial, hvilket han, i följd af dess beskaffenhet, icke kunnat bifoga motionen.

Då utskottet, till hvilket motionen blifvit af Första Kammaran hänvisad, går att öfver densamma yttra sig, måste det visserligen erkänna befogetheten af den klagan, som genomtonar densamma. Det sedliga tillståndet inom samhället är icke sådant det borde vara; det fläckas af många brister, icke minst af det slag, motionären så kraftigt påpekat.

Men, såsom han sjelf erkänner, kan icke *verklig* bot mot dessa sedliga skador vinnas på annan väg än religionens och moralens, likasom heller icke kan vara lämpligt eller ens möjligt att införa hvarje etisk förbrytelse under den borgerliga strafflagstiftningen. Sedlighet och osedlighet äro i sig inre förhållanden, hvilka blott i sina yttringar varda för andra förnimbara; och skiftningarna i dessa yttringar äro ofta af den art, att de undandraga sig hvarje möjlighet af bevisning och dermed jemväl hvarje objektiv pröfning. Men uppfattningen af hvad som är sedligt eller icke står dock alltid, om än innerst beroende af sedelagen, i ett visst, af sjelfva språket vitsordadt förhållande till den allmänna *seden*, hvadan i många fall olika meningar kunna råda om förberörda yttringars sedliga eller osedliga halt. Under skydd af det »konventionella», kunna de stundom låta sig uppfatta såsom oskyldiga utan att i grunden vara det; under det att de tvärtom i andra fall kunna, i strid med vanlig uppfattning af hvad som går an eller passar, vara oskyldiga utan att dock alltid så anses.

Vid bedömandet af en del bland de förhållanden, motionären vidrör, torde en erinran härom vara på sin plats. Huru påtagligt det än kan vara, att under den allmänna sedens hägn flerfaldiga faror och frestelser å många områden kunna gömma sig, kan det dock i de enskilda fallen vara förbundet med den största svårighet ej mindre att uppdraga gränsen mellan det farliga och det ofarliga, än äfven att rätt dela uppkommen skuld mellan den vilja, som lät sig locka, och de viljor eller förhållanden, af hvilka lockelsen bars. Kafélifvets faror kunna icke förnekas, heller icke de så kallade varietéernas ofta förgiftande inflytelser; men tvifvelaktigt torde vara, huru vida eller på hvad sätt någon bevisning härom i hvarje enskildt fall skulle kunna åvägbringas. Och då någon radikal förbudslagstiftning mot allt, som kunde innebära lockelse till osedlighet, icke ifrågasatts och väl ej heller kan ifrågasättas, så länge ännu viljans frihet och individuelt ansvar erkännas såsom förutsättningar för en sedlig utveckling, lär det heller icke vara lätt att säga, huru vida den allmänna sedligheten verkligen skulle främjas genom ett lagstiftningens strängare inskridande emot de nämnda slagen af moderna förströelseföremål. Bemärkas måste nemligen, att de i hög grad stödjas af seder och bruk inom samhället; och sekel-

gammal erfarenhet har visat, huru föga till sedlighetens förmån gifna lagbestämmelser emot en rådande opinion lyckats vinna tillämpning. Redan nu hotar 2 mom. af 13 § i 18 kap. af gällande strafflag med påföljd af böter eller fängelse sådan gerning, som sårar tukt och sedlighet så, att allmän förargelse *eller fara för annans förförelse* deraf kommer; men huru ofta har väl detta lagrum anlåtats, ehuru, enligt hvad i motionen med så mycket skäl påpekats, anledningar dertill må vara att finna å så många håll? Och hvaraf förklaras detta förhållande säkrare än medelst ett enkelt hänvisande till de rådande åskådningssätt och seder, öfver hvilka motionären klagat? Kafélifvet har sitt starka stöd i det allmänna bruk af rusdrycker, som ännu alltjemt förekommer icke minst inom de samhällsklasser, hvilka i förhållande till andra intaga en ledande och tongifvande ställning. Varietéernas lättfärdighet i drägter, åtbörder och dramatiskt-musikaliska framställningar saknar heller icke sitt stöd i motsvarigheter inom det såsom oförvitligt bedömda samhällslifvet. Konsten att kläda sig innefattar äfven för den fint bildade och aktningvärdas qvinnan jemväl konsten att blotta sig, och utöfningen af denna senare konst är vid vissa tillfällen inom sällskapslifvet ett konventionellt tvång. I namn af en så kallad koreografisk konst, hvars hemorts rätt inom gränsen för verkligt skön konst väl blifvit kraftigt bestridd, men hvilken dock det oaktadt i allmänhet mycket hyllas, utföras på scener af främsta rang balettprestationer, hvilka åtminstone för mindre odlade sinnen kunna te sig såsom, minst sagdt, tvetydiga; och jemväl de teatrar, på hvilka man trott sig kunna ställa de största anspråk, hafva på sin spellista upptagit stycken af slipprig och stötande beskaffenhet. Ehuru väl i allt detta lockelser till osedlighet icke kan hafva saknats, har dock någon revolt deremot bland förberörda tongifvande klasser icke försports. Under sådana förhållanden torde hvarken kunna förundra, att de lagbestämmelser, som i sedlighetens intresse redan äro gifna, mindre ofta tagits i användning, ej heller förekomma antagligt, att skärpta stadganden skulle lyckas å här i fråga varande områden åstadkomma någon förbättrad sedligt. Fast hellre lär en sådan kunna åvägabringas endast derigenom, att de inom skilda klasser för en ökad sedlighet nitälskande viljorna med all den kraft, klokhet och uthållighet, som kunna stå dem till buds, söka att påverka den allmänna meningen. I den mån så sker, skola utan allt tvifvel många nu öfverklagade förhållanden blifva annorlunda och bättre. Ty, såsom den af motionären åberopade nykterhetsrörelsens historia klart nog visar, måste först allmänhetens uppfattning upplysas och höjas; med de derigenom ändrade sederna följer sedan den skärpta lagstiftningen såsom en med visshet påräknelig frukt.

Men om än härmed blifvit eriuradt, att vissa yttringar af osedlighet icke äro för lagskipningen åtkömliga, samt att andra icke förr, än en bestämd sedlig uppfattning mer allmänt påverkat samhällsederna, kunna med någon verklig framgång af åklagaremagten angripas, finnas dock tydligen ännu andra, hvilka både kunna och böra af lagstiftningen och myndigheterna på det allvarligaste bemötas. Att i fråga om detta slag den allmänna meningen är redo att med dem samverka, torde kunna med bestämdhet slutas af de uttalanden, som å sista tiden å olika håll i sedlighetsfrågan förekommit. Man tyckes, efter dem att döma, vara fullt medveten om det nödvändiga uti att stäfja och tillbakavisa åtskilliga i ord och bild djerft framträdande osedlighetsyttringar likasom ock den lastbarhet, hvilken i otukt eller i ocker dermed söker sitt näringsmedel.

Det ofvan omförmälda, af motionären för utskottet framlagda bevisningsmaterialet lemnar fullkomligt stöd åt hans i motionen lemnade uppgifter och omdömen om osedlighetslitteraturen, om de obscena bilderna och om det utbjudande deraf, som förmedlar dessa smutsiga alsters öfverflyttande till allmänheten från de in- eller utländske affärsmän, hvilka icke sky att med en verksamhet af detta slag tillgodose sin vinningslystnad.

Utskottet har dessutom sökt att förskaffa sig upplysningar om den art af lastbar verksamhet, som i 11 § af strafflagens 18 kap. omförmäles och hvars utveckling, om än smygande och mindre lätt bemärkt, dock för samhället innebär långt ifrån ringa fara.

Beträffande förberörda litteratur, som tydligen icke har annat syfte än att väcka och egga de sinliga drifterna, ehuru den för olika alster väljer olika form, har utskottet inhemtat, att under de fem sista åren på befallning af justitiekanslersembetet elfva åtal anstälts mot dylika alsters ansvarige utgifvare. Af dessa åtal hafva åtta slutat med den åtalades fällande; i de tre öfriga fallen har åtalet ogillats. Det vill häraf synas, som om nu gällande lagstiftning lemnar utväg till utöfvande af den allvarliga räfst, som oafslåtliga borde riktas mot ifrågavarande skriftställer. Men utskottet har icke kunnat undgå att uppmärksamma, hurusom, sedan ett af de ofvan nämnda åtalen anstälts år 1888, ett år 1889 och nio under månaderna januari—maj år 1890 emot lika många under sagda tid utkommande häften af en groft osedlig skrift, blott ett ännu icke afgjort åtal af ifrågavarande slag derefter förekommit. Förklaringsgrunden härtill kan möjligen vara att finna vare sig deruti, att någon osedlig litteratur blott ytterst sparsamt utgifves — ett antagande, som måhända är nog vanskligt — eller ock deruti, att man genom s. k. tjufttryck eller på annat sätt vet att undgå veder-

börande myndigheters uppmärksamhet. Då utskottet saknar tillfälle att bilda sig något bestämdt omdöme om verkliga anledningen till förhållandet, men det måste vara af stor vikt att erhålla tillförlitlig upplysning derom, anser sig utskottet böra uttala den förhoppning, att härför nödig utredning må i möjlig mån vardas åstadkommen.

I fråga om utspridande af för tukt och sedlighet sårande bilder hafva, enligt utskottet meddelad uppgift, under senaste fem åren blott tvenne åtal i hufvudstaden anhängiggjorts, det ena den 14 december 1892 och det andra den 8 sistlidne februari, med påföljd att i båda fallen den åtalade bötfälts. Då motionären säkerligen har fullkomligt rätt i sin uppgift om den mängd af dylika bilder, som sprides, kan den ringa åtalssiffran icke undgå att väcka undran. Det torde blott vara en mening om det önskliga uti, att de förhållanden, som härför ligga till grund, måtte undergå en ändring, hvarigenom laglig tukt med större energi än hittills upprätthålles.

I betraktande af de annonser, genom hvilka de mest osedliga alster öppet i tidningar och annonsblad utbjudas, har utskottet icke kunnat underlåta att med motionären instämma deruti, att en brist i lagstiftningen i detta afseende yppar sig. Med allt skäl måste anmärkas, hurusom strafflagens förbud mot utspridande af osedliga skrifter, teckningar, målningar eller bilder nödvändigtvis bör fullständigas genom förbud jemväl mot dylika alsters utbudande eller deras hållande till salu. Såsom stöd för denna mening tillåter sig utskottet hänvisa till 1881 års kongl. förordning mot lotteriinrättningar, deruti jemväl förbjudes att för egen eller annans räkning utbjuda eller afyttra lott eller annat bevis om rätt till delaktighet i dylikt inom eller utom riket anordnad företag eller att kungöra försäljning af sådant bevis. Samma grundsats, som sålunda i denna del af samhällets sedlighetslagstiftning blifvit erkänd och anlitad, torde med lika mycket skäl böra följas i här ifrågavarande del deraf.

Hvad motionären anmärker beträffande nödvändigheten att skärpa lagbestämmelserna mot den osedlighet, som beröres i 11 § af 18 kap. strafflagen, synes så mycket mera befogadt, som lagrummets nuvarande ordalydelse tyckes hafva omöjliggjort dess användning. Enligt utskottet meddelad uppgift lärver nemligen under de 28 år, 1864 års strafflag varit gällande, straff på grund af nämnda § blott några få gånger ådömts, ehuru de näringsvägar, som deruti förbjudas, oafåtligen idkats. Anledningen härtill uppgifves hufvudsakligen vara att söka i den term, med hvilken man sökt träffa bordellväsendet. Skall någon mening finnas med det straffhot, lagen här stadgar, synes dock utskottet otvetydigt, att lagrummets orda-

lydelse måste rättas efter de förhållanden, under hvilka de förbjudna näringarna numera uppträda; först derigenom torde åklagaremagten känna sig uppfordrad att tillvinna lagbestämmelsen vederbörligt afseende.

Utan att anse sig böra ingå på de öfriga frågor eller granska de flera lagrum, motionären berört, finner sig utskottet med det anförda hafva tillräckligen styrkt, att den revision af strafflagens 18 kap., motionären hufvudsakligen påyrkat, verkligen är af behovet påkallad. Och under öfvertygelse, att den viktiga fråga, å hvilken han hänvänt Riksdagens uppmärksamhet, bäst främjas genom begränsning af det framställda förslaget, tillåter sig utskottet härmed föreslå kammaren att för sin del besluta,

det Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke de bestämmelser i 18 kap. strafflagen, som afse förekommande af osedlighet eller lockelser dertill, må kunna göras mera verksamma genom att närmare lämpas efter nu rådande förhållanden, och, der så befinnes vara fallet, till Riksdagen inkomma med förslag derom.»

Vid föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 den 6 innevarande april beslöt kammaren,

»det Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke de lagbestämmelser, som afse förekommande af osedlighet eller lockelser dertill, må kunna göras mera verksamma genom att fullständigas och i öfrigt mera lämpas efter nu rådande förhållanden, särskildt med afseende å tillsynen öfver dessa bestämmelsers efterlefnad, samt derefter vidtaga de åtgärder häraf kunna föranledas.»

Sedan Första Kammaren genom protokollsutdrag (n:o 153) delgifvit Andra Kammaren detta beslut, har Andra Kammaren hänvisat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Emot hvad Första Kammaren sålunda beslutat har utskottet intet att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att Andra Kammaren måtte biträda Första Kammarens ifrågavarande beslut.

Stockholm den 18 april 1893.

O. W. Redelius.